

REÏNCARNATIE ALS METAFOOR, een zoektocht naar de spirituele dimensie van de systeemtheorie.

M.J.W. Font Freide

1. Inleiding:

Mijn ontdekking dat de systeemtheorie niet alleen patronen beschrijft tussen mensen in een vijf-zintuiglijke werkelijkheid maar tevens gedragen wordt door een multi-zintuiglijke werkelijkheid ¹ wil ik voorleggen aan mijn collega's om discussie en uitwisseling op gang te brengen.

Concreter gezegd wil ik de gedachte voorleggen dat de dimensie tijd, waarvan we gewend zijn de interpunctie te leggen bij de geboorte en de dood, te verbreden is naar vóór de geboorte en ná de dood.

Voor velen is het al vanzelfsprekend dat we voor de geboorte ervaringen opdoen in de baarmoeder. Een grensverlegging die uitdaagt de grens nog verder te verschuiven naar vóór de conceptie, naar vorige levens.

Een mogelijkheid om ervaring met deze grensverlegging op te doen is het begrip "reïncarnatie" (meerdere levens) op te vatten als metafoor, een beeldend idee dat gebeurtenissen in dit leven op een nieuwe manier in een patroon vangt waardoor oude feiten een nieuwe kleur krijgen n.l. dat je je eigen werkelijkheid, je relaties, je stamgezin enz. zelf creëert met als doel eraan te leren. Het systeem waarin je je beweegt (je stamgezin, je huidige relaties, je werk) is dan een afspiegeling van je leerdoel hier op aarde. Het gezinssysteem waarin je geboren bent en waarmee je je levensverhaal in dit leven schrijft, is zo ontstaan vanuit je leerervaringen opgedaan in gezinssystemen in vorige levens. Je groeit dan als het ware door meerdere levens heen naar "volwassenheid" vanuit kosmisch perspectief gezien.

¹De vijf-zintuiglijke werkelijkheid is de fysieke werkelijkheid. De multi-zintuiglijke werkelijkheid gaat ervan uit dat de fysieke werkelijkheid een onderdeel is van een groter kosmisch geheel (Zukav, 1989; Sheldrake, 1981)

Grensverlegging om vastgelopen geschiedenissen te herschrijven is wat het mij gebracht heeft en dat is wat ik wil delen.

Hierdoor wordt niet alleen mijn ervaring binnen het alternatieve circuit (in mijn ervaring voornamelijk individueel gericht) verbonden met mijn werkelijkheid als regulier systeemtherapeut maar wordt tevens de mogelijkheid geopend relationeel met individuen te werken (Tromp en Buurmeyer,1992) en individuele aspecten binnen een systeem te verhelderen.

2.Quantumsprongen van een systeemtherapeut.

De visie van waaruit ik nu werk is ontstaan door verschillende verschuivingen, quantumsprongen in mijn geschiedenis als systeemtherapeut.

De dansende Woeli-meesters van Zukav (1981) veroorzaakte de eerste 'quantumsprong': "Aangezien de golffunctie wordt beschouwd als een complete beschrijving van de fysische werkelijkheid en aangezien datgene wat de golffunctie beschrijft zowel idee-achtig als materie-achtig is, moet de fysische werkelijkheid zowel idee-achtig als materie-achtig zijn. De wereld kan met andere woorden niet zijn zoals ze lijkt." (Zukav,1981,blz.117)

De grens tussen de werkelijkheid zoals ik hem beleef en zoals ik hem in gedachten vele malen anders kan maken is dus veel minder concreet dan ik gedacht had. Het verschil tussen de door mij beleefde situatie, de situatie zoals ik hem zou willen hebben (in gedachten doorleefd) of zoals ik er b.v. over droom is slechts een illusie, een 'gedroomd' verschil. ("Vele werelden-interpretatie" van de quantummechanica, Zukav,1981,blz.119)

In mijn werk met mensen bracht me dit dicht bij wat nu het Construktivisme (Hoffman,1990) beschrijft. Kortom, de werkelijkheid van cliënten is slechts een optie die gekozen kan worden uit vele andere opties die allemaal hun werkelijkheid kunnen beschrijven. Dit was voor mij als therapeut geen nieuw inzicht. Nieuw was de neutraliteit (oordeelsvrijheid) van de verschillende opties.

Dit gaf mij een 'neutrale vrijheid' mijn visie naast die van de cliënten te leggen om in de uitwisseling tot een andere, minder knellende werkelijkheid te komen. Tevens gaf het me het plezier en de uitdaging een rigide werkelijkheids-beleving via relabeling of metaforisch werken te verschuiven naar een ruimere werkelijkheid (alles kan waar zijn!).

Ook gaf Zukav (1981) mij een aanzet tot wat ik later (Dhyani Ywahoo, 1987; Lemaire,1986)) pas zou herkennen als een holistische beleving van mezelf in de wereld: op materie-niveau lijkt er een afgescheidenheid te bestaan tussen mezelf, de ander, de planten, de stenen. Volgens de quantum mechanica is dat slechts onze cognitieve constructie van de werkelijkheid die dat substantieel wel lijkt maar dat in de fysische wereld zelf niet is. M.a.w. ikzelf construeer mijn wereld als bestaande uit fysisch te onderscheiden delen. Ikzelf construeer mijn afgescheidenheid tussen mezelf en mijn cliënten.

Wat levert het mij als therapeut op door mezelf als onder deel van hun verhaal te zien?

De vooronderstelling "ik heb slechts een leven" loslaten was de volgende sprong.

Ik kwam in aanraking met het denkkader van de reïncarnatie, waardoor ik de optie 'ik leef door de eeuwen heen' voorgelegd kreeg (ik ben onsterfelijk, mijn lichaam niet). Patronen in dit leven hebben hun draden door de tijd heen.

Dit bracht een aardverschuiving in mijn manier van kijken teweeg waar ik op dat moment wel de uitdaging maar nog nauwelijks de draagwijdte van vermoedde. De uitdaging accepteerde ik, de draagwijdte werd me door de tijd heen duidelijk.

3. Het begrip reïncarnatie.

Een volledige uiteenzetting over dit onderwerp is niet mijn bedoeling. Wat het mij aan inspiratie oplevert als systeemtherapeut en docent wil ik hier verwoorden. Het is namelijk vooral de metaforische kracht van dit begrip die me inspireert bij mijn werk als therapeut en docent.

Het blijkt in de praktijk niet nodig om de spirituele dimensie te onderschrijven om toch de relabeling vanuit deze gedachte (o.a. 'meerdere levens', 'ik heb mijn situatie gekozen') te ervaren.

Gebruikte opties:

-Een mens heeft meerdere levens. Dit maakt de verantwoordelijkheid voor dit moment zowel groter (als ik het nu oplos heeft het effect op vele levens) als kleiner (ik doe het in een volgend leven wel anders). Hierdoor krijgt mijn 'ik' een bredere dimensie met vele lichamen door de tijd heen als voertuigen voor mijn leerproces.

-Ik heb mijn ouders uitgezocht en zij mij omdat we aan elkaar iets te leren hebben. Dit maakt mij mede verantwoordelijk aan mijn lot in plaats van slachtoffer van mijn geschiedenis.

-Kinderen zijn gelijkwaardige deelgenoten aan het gezinssysteem. Zij hebben erin toegestemd in deze kindpositie van deze ouders te leren (ook als het rampzalige ouders zijn!)

-Het is geen toeval dat wij deze problemen hebben als systeem (gezin, echtpaar, werk) daarvoor zijn we in het hier en nu bij elkaar. Het patroon, de dans van dit systeem heeft een dieper liggende verbinding tussen deze mensen, door de tijd heen.

-Het is geen toeval dat ik dit beroep gekozen heb want ik heb iets te leren over intermenselijke relaties en hoe wij dit vorm geven. De cliënten, studenten komen bij mij zodat ik van hun kan leren en zij van mij. Door me ervan bewust te zijn dat zij mij iets brengen en ik hun iets te bieden heb, creëer ik een gelijkwaardige relatie met een actieve inbreng van beide kanten.

-het is geen toeval dat ik docent ben want ik moet mijn eigen opgedane kennis, wijsheid leren verwoorden en overdragen en geduld leren. Tevens kan ik hun deelgenoot maken van mijn ontdekkingen want het is geen toeval dat ze mij als docent hebben.

Naast het metafore gebruik van het begrip reïncarnatie in mijn werk als docent en therapeut is het voor mijzelf ook een metafoor voor mijn zoektocht naar de spirituele draagwijdte van mijn bestaan, mijn zijn hier op aarde. Het heeft daardoor niet het niveau van 'is het waar of niet waar' maar is het een beeldende manier om op vele lagen van mijn bewustzijn in contact te komen met de vele mogelijkheden, werkelijkheden in mezelf en met de spirituele dimensie in mijn bestaan, mijn deel zijn van een kosmische bewustzijn dat verder reikt dan deze aarde.

Door deze metafoor als leidraad voor mijn zoeken te gebruiken maak ik contact met een beeldende stroom in mezelf en anderen, geef ik vorm aan vele rollen (kind, ouder, man, vrouw, rijk, arm, in een andere tijd, andere cultuur enz.) Dit geeft mij (en mijn studenten en cliënten) ruimte om vanuit deze ervaringen te komen tot een veel ruimer begrip van man/vrouw zijn, slachtoffer/dader, arm/rijk enz.

4. Verwante therapeutische stromingen.

Het lijkt in tegenspraak met elkaar maar door al deze omzwervingen ,zowel letterlijk als figuurlijk voel ik me gesteund door en verwant aan de contextuele benadering, de constructivistische en de narratieve benadering.

De contextuele benadering (Boszomenyi-Nagy,1984) zegt dat in dit leven de patronen bepaald worden door de generaties waaruit je geboren bent ("invisible loyalties" als lichamelijke, emotionele en mentale beïnvloeding). De reïncarnatie-gedachte verbreedt het naar de zielslijn. De loyaliteiten worden niet alleen opgebouwd door de aardse generaties heen maar hebben ook zielsverwantschappen.² Zielen incarneren op verschillende momenten door de tijd heen in elkaars omgeving, leven soms als vrienden, dan weer als echtgenoten, dan als burens, in verschillende, wisselende rolpatronen om op vele verschillende niveaus van elkaar te leren . Loyaliteiten in dit leven worden zo gedragen door loyaliteiten op zielsniveau. Zo wordt begrijpelijk wat Chriscom (1988) zegt n.l. dat het van liefde getuigt om in dit leven de rol van dader te kiezen om de ander de mogelijkheid te geven zich te ontworstelen aan zijn slachtofferrol.

Het constructivisme (Hoffman,1990) stelt de werkelijkheid tussen jezelf en de wereld als subjectieve waarneming voorop. Jij bent degene die in interactie met de wereld je eigen beeld construeert. Vanuit mijn spirituele opvatting construeer je niet alleen je eigen beeld van de werkelijkheid maar ben je medeverantwoordelijk aan het construeren van je werkelijkheid hier op aarde op zowel lichamelijk, emotioneel als mentaal niveau vanuit de zielsdimensie; een verstrekkende vorm van constructivisme. (Roberts, 1985.)

² Met ziel wordt dat deel van jezelf bedoeld dat onsterfelijk is.

Het sociaal constructivisme (Hofman,1990; Weingarten,1991), ook wel de narratieve benadering (Boeckhorst,1992) genoemd zegt dat de werkelijkheid een produkt is van conversaties, waarin mensen onderhandelen over hoe de werkelijkheid genoemd en geïnterpreteerd moet worden. Reïncarnatie is zo een inspirerende manier om het verhaal dat verteld wordt tussen mensen te verlevendigen en van nieuwe wendingen te voorzien.

5. De reïncarnatie-metafoor kort samengevat.

De aarde is een leerschool, gecreëerd vanuit een andere dimensie, met een breder doel dan alleen maar hier te leven en te sterven (Zukav, 1989.)

De problemen en patronen in dit leven krijgen daardoor de betekenis van een toneelspel om de spelers ervaring op te laten doen op het niveau van de aardse werkelijkheid. De spelers zijn akkoord gegaan met de rolverdeling. Soms was dit met tegenzin of bij 'toeval' en ook dit geeft weer kleur aan hun deelname aan het toneelstuk.

6. Wat bracht het me.

Door mee te gaan in deze (in eerste instantie als gedachten-experiment beleefde) metafoor, was het alsof ik opnieuw geboren werd in mijn oude wereld waarin alle situaties en verhalen van mensen opnieuw aan mij verteld werden met een totaal andere betekenisgeving alsof de zon de draden van een niet eerder opgemerkt spinnenweb tussen de dingen deed oplichten.

Het was niet zo dat de wereld waaruit ik kwam niet meer waar was. Er was een dimensie aan toegevoegd waardoor ik de mogelijkheid kreeg de dans van een systeem in een ander licht te zien. Door me mee te laten voeren door deze muziek kreeg ik contact met het onderliggende, dragende ritme. De gevolgen waren, zoals bij elke geboorte, voor mij verstrekkend. De metafoor construeerde een nieuwe, inspirerende werkelijkheid die in mijn eigen ontwikkeling steeds meer draagkracht kreeg.

7. Hoe werkte dit uit in de praktijk.

Gelukkig was ik in de positie dat ik opleiding gaf aan studenten, maatschappelijk werkers, psychologen die het vak gezinstherapie wilden leren. Daarmee kon de bereidheid verondersteld kon worden dat ze hun werkelijkheid wilde verbreden om een meer flexibel en adequaat hulpverlener te worden. Hierdoor kon ik met hun het experiment aan naar hun stamgezin te kijken vanuit deze optie. Zo leerde ik eerst luisteren naar hun verhaal over hun stamgezin om dan samen de geschiedenis te herschrijven vanuit de optie "ik heb hiervoor gekozen om te leren en wat heeft me dit opgeleverd". Het bleek een krachtige, uitdagende relabeling te zijn (caleidoscoopeffect). Duidelijke en soms pijnlijke verschuivingen in de schuldvraag (lineaire causaliteit) waren het gevolg met als gevaar de oorzaak (of het schuldthema) in een vorig leven te leggen. Maar gewend om circulair te kijken leverde een

terugblik naar vorige levens³ metaforen of thema's op om de problemen in dit leven in een breder perspectief te zien. Vooral bij seksuele problemen geeft het een verruimend kader. "Verkracht door je broer" kan zo gerelabeld worden tot een zoektocht naar de grenzen van de seksualiteit.

Voordat je beseft dat je geen slachtoffer bent maar schepper van je eigen geschiedenis moeten er vele vertrouwde opvattingen over je eigen levensgeschiedenis en de medespelers daarin 'herzien' worden. Veel vooronderstellingen over de wereld en je medemensen worden aan de kaak gesteld.

In de praktijk werkt het dus als een zeer directieve confrontatie waarop al snel het besef volgt dat je dan ook medeverantwoordelijk bent voor het hier en nu, je vrouw, je b.v. beroerde werksituatie, het hebben van een inadequate directeur. Dit is vermoeiend, verbijsterend en inspirerend. Het wil niet zeggen dat je de pijn niet meer voelt van je eigen ervaringen, je eigen nog niet herschreven verhaal van je leven. Je verlangen het cadeau te krijgen met name van je ouders (zij zijn er toch voor om voor je te zorgen!) is voor iedereen herkenbaar. Maar de pijn verzacht als je kijkt naar wat het je opgeleverd heeft. Dit is een andere verzachting dan het flinke, verhardende, "ik heb erdoor geleerd om voor mezelf te zorgen" wat je veel hulpverleners hoort zeggen. Dat is 'flink zijn' vanuit impliciet verwijt in plaats van begrijpen vanuit ieders bijdrage.

Ook geeft deze visie openheid om te kijken naar je eigen aandeel in de dans; niet alleen zij hebben de toetsen van de programmering bediend maar jijzelf ook, ook al was je slechts een kind. Maar ondanks dat wordt de aardse pijn in een onderdrukkende situatie wel gevoeld.

8. Thema's.

Van mijn studenten leerde ik omgaan met de thema's die ik opriep. Ik leerde de weerstand hanteren ofwel spelen met de tegenkrachten om mezelf te dwingen helder te formuleren.

Ouders:

Het eerste wat meestal boven komt is de reactie: "als ik had kunnen kiezen dan zou ik zeker andere gekozen hebben."⁴

Het uitdiepen van deze lijn, echt kijken naar welke ouder je had willen hebben, brengt je bij thema's van je verlangen. Het werkelijk serieus nemen van deze, ook als afweer en verzet te labelen reactie, brengt je op weg naar wat je echt wilt, verwacht en wenst. Hoe jezelf daarvoor verantwoordelijkheid kunt nemen i.p.v. uit te besteden als verwijt naar je ouders. Of door te ontdekken, waar ik het eerder al

³ Over het algemeen is het niet nodig in een visualisatie terug te gaan naar vorige levens omdat het afstand nemen vanuit de optie "meerdere levens en meerdere soorten rolpatronen t.o.v. elkaar" voldoende afstand schept om de thema's in dit leven te herkennen.

⁴ Illustratief voor de verandering in het kijken naar je eigen geschiedenis is de reactie van een psycholoog na het volgen van een training vanuit deze optie: "In een volgend leven wil ik andere ouders hebben omdat ik me nu dankbaar kan voelen over wat ik van deze ouders geleerd heb. Ik ben toe aan een nieuwe leerervaring."

over had, dat je het verworven hebt juist door de pijnlijke zoektocht. Je hebt het echt verworven i.p.v. gekregen en kunt van daaruit je ouders vergeven.

Bij voorbeeld:

In een training met als thema "sexualiteit en stamgezin" legde ik de deelnemers de visie Van Griscom (1988) voor dat er in de puberteit zoveel verwarring rondom sexualiteit ontstaat (incest e.d.) omdat de dochter in haar ontluikende 'vrouw-zijn' op zoek gaat naar invulling van haar rol als vrouw. Maar in haar nabije omgeving komt ze broers (vaders, stiefvaders, ooms) tegen waarmee ze zich meestal zeer verbonden voelt en die in andere levens bijvoorbeeld haar echtgenoot of kind geweest kunnen zijn. Vanuit de verwarring van beide kanten kunnen er verkeerde computerprogramma's (rolpatronen) ingetoetst worden met alle gevolgen van dien.

Deze visie gaf veel verwarring en discussie in de groep. Maar vanuit de verwarring gaf ze ook zoveel opening dat er drie deelneemsters openheid gaven over hun expliciet seksuele verlangens in de puberteit naar hun vader. Zij waren verrast over hun eigen tot nu toe verdrongen herinnering en het gemak waarmee ze ermee naar buiten durfde komen in de groep.

Later in de training legde een andere psychologe bij het uitwerken van haar stamgezin (met als leervraag "hoe leer ik omgaan met mijn aan de alcohol verslaafde vader") de verbinding tussen de aanvang van de verslaving en haar ontluikende seksuele begeerte naar haar vader. Haar ontzag voor zijn oplossing op deze manier uit de rolverwarring te ontsnappen herinner ik me nog levendig. Haar geschiedenis was daardoor herschreven en er ontstond respect en openheid voor haar vader. Het waar of niet-waar zijn van de relabeling is mijns inziens op dat moment irrelevant.

Zo organiseert het 'Light instituut' in New Mexico⁵ kampeerweken waarin ouders met hun kinderen die van huis zijn weggegaan elk individueel terug gaan naar levens waarin zij speciale dingen met elkaar hebben uit te werken en deze ervaringen worden later bij het kampvuur aan elkaar verteld. Wat een relabeling als je dan ontdekt dat je meerdere levens hebt gehad waarin je met je moeder getrouwd was en haar hebt uitgebuit ten eigen dienste en je daarom nu bij haar bent om te leren gehoorzamen en de grenzen daarvan te ontdekken in je rol als kind bij haar.

Waar of niet, de intensiteit van de ervaring draagt bij tot een verwarring op slachtoffer/dader niveau en op ouder/kind niveau. Hierdoor kan er een nieuw, minder knellend evenwicht tussen mensen ontstaan.

Ook de speelse kant aan dit geheel geeft vele mogelijkheden, "we hebben afgesproken dat ik in dit leven je moeder ben" geeft lucht aan een gezagscrisis. Als je het tenminste niet als macht naar je toe trekt! Want op kindniveau heeft hij iets van haar te leren en niet op partner niveau.

Binnen het werken met gezinnen biedt dit de mogelijkheid generatiegrenzen en verantwoordelijkheden gekoppeld aan rolpatronen ter sprake te brengen.

⁵ Het "Light institute" te Galisteo, New Mexico o.l.v. Chris Griscom is bekend vanwege zijn 'past life'-sessies zowel met individuen als met gezinnen.

Broers en zussen:

Wat heb ik van hun geleerd en wat heb ik niet hoeven doen doordat zij het deden. Wat waren de voor- en nadelen van mijn positie en wat voor krachten heb ik daaruit ontwikkeld. Wat kan ik leren uit de variëteit aan oplossingen bij dezelfde ouders.

Bij voorbeeld: de moeite die je hebt met je oudere gezagsgetrouwe broer in het familiebedrijf krijgt een andere inkleuring als je beseft dat je zelf voor deze tweede positie gekozen hebt. Door hem ben je impliciet uitgedaagd ongewoon te zijn, autoriteitsconflicten op te zoeken en je tekentalent te ontwikkelen. Vanuit dit besef kun je de stap naar hem toe maken hem zakelijk advies te vragen over je slecht lopende reclamebureau zonder je eigen tekentalent ter discussie te stellen. Respect voor elkaars verschillende positie en juist daarom verschillende kwaliteiten geeft een opening in vastgelopen familierelaties.

Het levert verrassend nieuwe gezichtspunten op zodat de zoektocht alleen al daarom wordt voortgezet.

Wat het meestal oplevert is verlichting, relativerende afstand naar de eigen geschiedenis.

Macht/onmacht:

Verschil in macht wordt vaak als een gegeven beschouwd in plaats van een spel tussen mensen om zowel van de leiderrol te leren als van het ondergeschikt zijn.

Zij (ouders, superieuren, maatschappelijke systemen) zijn groter en sterker dan ik dus hoe kan ik dan verantwoordelijk zijn voor mijn ondergeschikt-zijn?

Het machtsspel relativeren door alert te zijn op 'up via down' is gelukkig bekend bij systeemtherapeuten. Maar dat macht een mythe is levert veel discussie op.

Bij voorbeeld de reactie dat kinderen er toch niet verantwoordelijk voor zijn dat ze geslagen worden. De onthullende mededeling van een vierjarige op mijn vraag "weet jij op welk tijdstip van de dag jij moet beginnen met zeuren om er zeker van te zijn dat je klappen krijgt" was: "voor het avondeten, als pappa nog niet thuis is". Dit geeft zicht op zijn (on)bewuste aandeel in de dans. Een interventie die gewoon binnen het systeemtherapeutische kader valt. Maar mijn optie dat ze voor elkaar gekozen hebben, geeft mij een neutrale houding naar de moeder die van kindermishandeling beschuldigd werd. Ik stel me daardoor makkelijker open voor de circulariteit van het gedrag waardoor de verlamme beschuldiging naar de moeder toe doorbroken kan worden. Hierdoor voelde ze zich meer gerespecteerd in haar onmacht. Later kon daardoor de verantwoordelijkheid voor een goede opvoeding ("een kind mag nog slaan uit onmacht een ouder niet") met beide ouders besproken worden. Door het als gekozen rolpatronen te zien (ook van het kind) ontstond er humor in deze vastgelopen situatie.

Vrijheid:

Moeilijk blijft het thema 'keuzevrijheid'.

Er is nog zoveel ellende en ziekte op de wereld! Als je kunt kiezen dan kies je toch zeker niet voor b.v. invaliditeit of armoede!

Vrijheid bestaat echter pas als je ook mag kiezen voor ellende, het slechte. Vrijheid kun je niet beperken met jou verwachtingen van wat goed is voor die ander.

Vrijheid is zo ook direct gekoppeld aan verantwoordelijkheid voor jezelf in plaats van wachten tot de ander je de vrijheid geeft.

Van hieruit loop je aan tegen je eigen oordelen. Wat ouders volgens jou horen te doen, hoe kinderen horen op te groeien, wat de maatschappij hoort te doen voor zijn medeleden, tegen je ideaalbeeld over een wereld van alleen maar goedheid, het paradijs.

Ziekte:

Door ziek te zijn, invalide of b.v. geestelijk gehandicapt leer je de maatschappij, de mensen op een heel andere manier kennen dan vanuit een gezond lijf. Ervaren wat dit betekent kun je alleen door het te zijn en niet door erover te lezen. Als je zegt dat je er niet voor zou kiezen zeg je tegelijkertijd dat dit een mindere vorm van mens-zijn is en dat vrijheid slechts de gezonde mensen betreft. Door het als een keuze te ervaren krijg je helderheid in je eigen oordelen over ziekte en gezondheid.

Ik kwam eens een moeder tegen die me vertelde dat ze een aantal dingen niet kon regelen op dat moment omdat ze een zwakzinnige zoon van 18 jaar thuis had wonen. Spontaan reageerde ik met de vraag waarom ze ervoor gekozen had een zwakzinnig kind te krijgen. Het shockeffect was groot en ik was wel erg snel maar daardoor was er ook openheid vanuit de verwarring. Later vertelde ze me dat ze zich voor het eerst gerealiseerd had dat ze moeder was (in plaats van dat ze een gehandicapt kind had) en dat dit veel op gang gebracht had. Ze deelde niet mijn visie maar had baat bij het 'gedachten experiment'.

Schuld:

Door al deze thema's heen loopt het thema schuld. Blijkbaar is dat in ons denken verankerd met verantwoordelijkheid en keuze. Er wordt nooit gezegd "ik voel me door jou gerespecteerd omdat ik de vrijheid heb (in deze visie) door ziekte mijn eigen ervaringen op te doen", maar altijd "je geeft me de schuld van mijn eigen lot."

Eigenlijk is de discussie over schuld (zo ook ziekte) en er verantwoordelijk voor zijn ("ervoor gekozen hebben!") alleen te voeren vanuit een multidimensionele persoonlijkheid. Ga je er niet van uit dat de mens een onsterfelijke ziel heeft dan wordt de discussie onherroepelijk een welles-nietes discussie tussen twee onverenigbare mensopvattingen. In de verbreding naar een 'ik' dat meerdere lichamen kan bewonen heeft de discussie zin.

De boven besproken thema's geven, naast veel discussie, verrassend andere invalshoeken in 'oude' verhalen.

Hulpverleners in opleiding zijn in ieder geval mee te krijgen op het niveau van de relabeling en de metafoor. Van daaruit krijgen ze contact met de kracht van de omkering in denken die dit teweegbrengt en met de inspiratie. Ze leren daardoor spelen met totaal andere denkkaders en dat

geeft vrijheid voor henzelf in het werk. Alleen al door te ervaren dat, door een nieuwe bril op te zetten, de feiten een heel andere kleur krijgen. Vanuit mijn opleiderspositie gezien een stap naar de relativering van de inhoud, de feiten om daardoor gevoel te krijgen voor patronen en de metaforische kant van de werkelijkheid.

9. Cliënten.

Een tijd lang waren de hulpverleners in opleiding mijn leermeesters in het helder leren verwoorden wat deze nieuwe visie aan verbanden en inzichten opleverde voor beide partijen.

Voor mijzelf maakte ik eerst nog een splitsing tussen mijn opleidingswerk en mijn cliëntenwerk. Mijn studenten kon ik wel in mijn zoektocht betrekken, mijn cliënten niet. De eerste dagde ik uit met mijn zoeken omdat ik van hun de opleidingsvraag gesteld kreeg: "leer mij denken in systemen en patronen want wij lopen vast in de individuele werkelijkheid. Vertel ons jou visie daarop"; een leermeestervraag. De laatsten hadden (zoals ik toen ervoer) niet die leermeestervraag maar vroegen om hulp omdat ze problemen hadden. Wel leerde ik de studenten achter het one-way screen letten op de patronen tussen mensen vanuit deze visie (wat hebben zij van elkaar te leren) waardoor andere interventies ontstonden.

In mijn eigen praktijk had ik lange tijd twee soorten cliënten. Mensen die zeiden: "wij hebben een probleem help ons ermee". En mensen die zeiden: "wij hebben een probleem en wat zegt dat over ons in onze huidige relatie, hoe creëren wij dat", een bewustzijnsvraag. Meestal hadden zij een andere verwijzingsachtergrond.

Maar omdat er vanuit mijn spirituele achtergrond (Spiritueel Verloskundige⁶) geen toeval bestaat en ik met beide groepen te maken had, heb ik me de volgende vraag gesteld: Wat betekent dit dat er twee zulke verschillend lijkende groepen om hulp vragen bij mij. Het leken hele andere ingangen in het hulpverleningsveld (met vaak elkaar bestrijdende hulpverleners).

Omdat ik als systeemtherapeut gewend was te zoeken naar een relabeling van het probleem, ofwel het veranderen van een vastgelopen werkelijkheid, is het nauwelijks te verwonderen wat ik ontdekte.

Ik bemerkte dat bij bewustzijnsvragen het hete hangijzer was: "hoe maak ik in mijn dagelijkse leven waar waarin ik geloof". Vorm geven in plaats van dromen! Want spiritualiteit wordt pas realiteit als het op aarde vorm heeft gekregen (Spirituele Verloskunde).

Terwijl bij de 'gewone' therapeutische vragen de aardse werkelijkheid zo knelt dat een verbreding naar de 'droom' (zingeving, metaforen, meerdere levens, geloof) verruiming geeft. Dromen in plaats van vormen!

Ik voelde me hierbij gesteund door de leer over chakra's (Anoude Judith, 1989.) en de functie daarvan bij bewustwording. Globaal gezegd zijn daarin twee leerroutes te onderscheiden hier op aarde. De

⁶ Spirituele Verloskunde is het op aarde vorm geven (Incarneren, integreren en manifesteren) van je totale zijn (lichaam, geest en ziel) in verbondenheid met 'al wat is'. (Marion Roesink)

ene route is te leren het licht (ideeën, spiritualiteit) vorm te geven in de materie. De uitvoering van de ideeën is de reality-testing en niet de ideeën zelf. De andere route is de materie te 'verlichten', los te komen van de aardse beperkingen (van inhoudsniveau naar betrekkingniveau is daarin de eerste stap). Twee verschillende wegen die alleen in de uitwisseling kunnen ontdekken dat ze uiteindelijk een geheel vormen.

Door dit inzicht voelde ik me vrij worden in het gebruiken van mijn verworven inzichten bij therapeutische vragen die niet in eerste instantie een bewustwordingsvraag hadden. Toen pas kon ik er van uitgaan dat het geen toeval was dat ze bij mij kwamen (wat ik al lang bij mijn studenten deed) Zo begon ik ook naar hun toe openheid over de achtergrond van waaruit ik werkte te geven. Het verrassende is dat dit veel meer aansluit dan ik gedacht had. Ze geven daardoor zelfs veel makkelijker hun onzekerheden over hun werkelijkheid toe, alsof het openheid geeft voor het moeilijk benoembare.

In een volgend artikel zal ik concreet beschrijven hoe ik 'irrationele technieken' (stenen, indianenkaarten, visualisaties over vorige levens e.d.) gebruik in mijn praktijk zowel met cliënten als met supervisanten als ondersteuning voor mijn therapeutische werk. Tevens hoe ik spirituele inzichten (o.a. meer werkelijkheidsdimensies dan de bekende werkelijkheid, meerdere levens, kosmisch bewustzijn) erin verweef.

Literatuur:

Anoude, Y., (1989). Chakra werkboek. Haarlem: J.H. Gottmer-H.J.W. Becht.

Boeckhorst, F.W.A., (1992). Theoretische ontwikkelingen in de systeemtherapie: interacties als conversatie. Systeemtherapie, 3, 126-139.

Boszomenyi-Nagy, I., (1984). Invisible loyalties: reciprocity in intergenerational familytherapy. New York: Brunner & Mazel.

Griscom, C., (1988). Extase, bewustzijn op een andere golflengte. Deventer: Ankh-Hermes.

Hoffman, L., (1990). Constructing Realities: an Art of Lenses, Family Proces, vol.29, 1.

Lemaire, T., (1986). De Indiaan in ons bewustzijn. Baarn: Ambo.

Roberts, J., (1985). Seth spreekt, de eeuwige waarde van de ziel. Deventer: Ankh-Hermes.

Sheldrake, R., (1983). Een nieuwe levenswetenschap. 's-Gravenhage: Mirananda.

Tromp, J.M., & Buurmeyer, F.A., (1992). Systeempsychotherapie in individuele setting. Systeemtherapie, 4, 182-193.

Weingarten, K., (1991). The discourses of Intimacy: Adding a Social Constructionist and Feminist View, Family Proces, vol. 30.

Ywahoo, D., (1987). Voices of our Ancestors. Boston: Shambhala Publications, inc.

Zukav, G., (1981). De Dansende Woe-li Meesters. Amsterdam: Bert Bakker.

Zukav, G., (1989). De Zetel van de Ziel. Utrecht: Kosmos b.v.

Samenvatting:

Door het begrip reïncarnatie (meerdere levens) op te vatten als metafoor ontstaan nieuwe mogelijkheden om patronen in gezinnen te relabelen. De gebruikte opties van deze theorie worden toegelicht. Verwante theorieën zoals de contextuele, de constructivistische en de narrative theorie worden kort vergeleken met deze visie. Daarna worden de thema's besproken die deze theorie oproept bij hulpverleners in opleiding tot systeemtherapeut en de mogelijkheden die dit geeft om anders naar problemen in gezinnen te kijken.

Summary:

Reïncarnation as metaphor: a search to the spiritual dimension of the systemic theory.

To understand the idea of reincarnation (more than one life) as a metaphor gives new possibilities to relabel patterns in families. The options used in this theory will be explained. Relative theories as the contextual, the constructive and the narrative theory will be compared with this vision. Then themes will be discussed created by this vision in students of the systemic family therapy and the possibilities to look at problems from an other viewpoint.